Universiteit Leiden
The Netherlands

De term 'pitsjaren'

Vreede, B.

Citation
Vreede, B. (1970). De term 'pitsjaren'. *Mededelingen Van De Nederlandse Vereniging Voor Zeegeschiedenis, 21*, 28-33. Retrieved from https://hdl.handle.net/1887/4305390

Version:	Publisher's Version
License:	Leiden University Non-exclusive license
Downloaded from:	https://hdl.handle.net/1887/4305390

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

DE TERM "PITSJAREN"

door B. Vreede

Deze thans in onbruik geraakte term werd van het midden der 17e eeuw af veel op 's lands vloot gebruikt om daarmede het spreken van de eskader-commandant met zijn kapiteins aan te duiden. De term komt herhaaldelijk voor in scheepsjournalen, dikwijls op geheel verschillende wijzen geschreven, doch schijnt niet over te zijn gegaan in de gewone spreektaal; het is een typisch zeemanswoord gebleven, waarvan men zich naar buiten niet bediende. Naar mijn beste weten komt het bijvoorbeeld niet in Brandt's "Leven en Bedrijf van den Heere Michiel de Ruiter" voor.
Om de betekenis van de term na te gaan heb ik dankbaar gebruik gemaakt van de studie van de heer J.R.Bruijn over de oorlogvoering ter zee in 1673, (Werken Historisch Genootschap, 3e serie, nr. 84) waaraan de gebruikte aanhalingen uit de journalen van de Ruyter op de "Zeven Provinciën", van Engel de Ruyter op de "Waesdorp" en van Sweers op "d'Olyfant", zijn ontleend.

Engel de Ruyter voegt zich op 20 mei bij de vloot, die dan op Schooneveld ten anker ligt, en tekent op 23 mei in zijn journaal aan, dat de Ruyter krijgsraad hield en de eskaders in drieën verdeelde. De Ruyter zelf vermeldt slechts, dat hij de vloot in drie eskaders verdeelde onder hemzelf, Bankert en Tromp; de volgende dag vermeldt hij "Wij ontboden alle capteynen en comandeurs van avijsjachten en branders aen boort en bewees haar onder wyen sij nu gerangeert waren". Op deze zelfde dag schrijft Engel de Ruyter in zijn journaal: "Vader paitsaerde voor de heele vloot; het was over de verdelingh", hierbij werd de "Waesdorp" in het eskader van de Ruyter ingedeeld en "d'Olyfant", een zeer goede zeiler, in dat van Tromp, het derde eskader in rang. De volgende dag werden wederom alle kapiteins op het vlaggeschip geroepen, waaromtrent de Ruyter aantekent: "Item den 25 smorgens hebben wij alle de hooftoffesyren en capteynen en comandeurs van branders en avysjachten aen boort beroepen en int genyrael den bryef van Sijn Hoocheyt den heer Pryns van Oraenge, mij toegesonden, was gedateert den 22 mey in den Hage, (voorgelesen)".
Engel de Ruyter noteert deze dag in zijn journaal: "Vader paitsaerde weer voor de vloot; hadt brieven van Sijn Hoocheyt ontfangen, waerin een yder seer serieus tot sijn schuldige plicht vermaent wiert; kregen onse orders". 26 mei tekent de Ruyter in zijn journaal aan: " en ontboodt den crijcskxraet en maeckte haer de congonsye van den vijant bekent, dat een ider haer wel claer soude houden op de aencomste van den vijant". De krijgsraad bestond, blijkens de "generale zeijnen" voor 's lands vloot, die de Ruyter op 1 mei 1673 had vastgesteld, (in Warnsinck's de Ruyter afgedrukt) uit de 14 vlagofficieren in de vloot, die hier dus de laatste inlichtingen over de vijand ontvingen. Engel de Ruyter, die als kapitein geen zitting in de krijgsraad had, vermeldt op die dag alleen, dat de Ruyter krijgsraad hield, doch niets over het besprokene; hij tekent niets aan over enig "paitsaeren" zodat die inlichtingen nog niet aan de kapiteins zullen zijn doorgegeven. Op 29 mei vermeldt de Ruyter, dat hij "de genyrale instruyckxsyen" uitdeelde zonder te zeggen hoe dit gebeurt. Engel tekent echter op deze dag aan: "Ten 9 uren paitsaerde Vader voor sijn esquater en gaf yder sijn instructie. Snaermiddags ten 3 uren liet d'heer Tromp voor sijn esquater de witte vlagh waeyen". (De witte vlag van de kruissteng is het sein voor het aan boord komen van de vlagofficieren en Kapiteins van het derde eskader, in dit geval van Tromp).
Hiermede is de generale instructie dan doorgegeven aan de kapiteins van het eerste en derde eskader; mogelijk heeft Engel de Ruyter, hoe attent hij ook op het vermelden der seinen is, het aan boord roepen door Banckert van de kapiteins van het tweede eskader, het Zeeuwse, niet opgemerkt of het niet nodig geoordeeld dit in zijn journaal - van een Amsterdams schip - te vermelden. Op 30 mei komen er twee gedeputeerden in de vloot hetgeen aanleiding is de krijgsraad wederom bijeen te roepen, waarbij het besluit genomen wordt de vijand op Schooneveld te blijven afwachten. De volgende dag "paitsaeren" daarop, volgens het journaal van Engel de Ruyter, zowel de Ruyter als Tromp voor hun eigen eskader, terwijl Banckert dit op de ochtend van de 7e juni doet.

De 1e juni komt de vijand in zicht, doch de Ruyter behoeft geen orders meer te geven en er wordt - tot het aangaan van het gevecht op de middag van de 7e - geen pitsjaring meer vermeld.

Uit het voorgaande blijkt wel, dat pitsjaren niet gelijk staat met het plegen van overleg. De indeling in eskaders, het voorlezen van een brief van de Prins om het moreel te versterken, het uitreiken van de generale instructie zijn de onderwerpen die aanleiding zijn om voor de vloot in haar geheel of eskadergewijs te pitsjaren. Dit blijkt misschien nog duidelijker uit de handelwijze na het gevecht, als de schade weer zo goed mogelijk verholpen is. De Ruyter vermeldt op 12 juni: "Ick beryep den crijckxraet om te resolveren wat nu met slans vloodt te doen stont....."
In het journaal van Engel de Ruyter vindt men hieromtrent "Vader hielt chrijgsraet" en bij Sweers "Den 12 Juny smorgens beriep den generael de Ruyter den hoogen crijsraadt aan sijn boort". Laatstgenoemde vermeldt wat er besproken is en tevens, dat een nieuwe eskader-indeling gemaakt werd; dan komt er: "Den 13 Juny wierde door petziaringhe bij de hoofde der 3 esquadres de nieuwe rangeeringh uytgedeelt .....". Op dezelfde dag tekent Engel de Ruyter:" ..... Ten 10 uren paitsaerde Vader voor sijn esquater, als ook yder admirael". De Ruyter vermeldt op dezelfde dag: "Ick delde de vernyeude smaldeelynge uyt", hetgeen de enige vermelding in zijn journaal is, dat een nieuwe indeling is gemaakt. Dat deze - hiërarchieke - wijze van doorgeven der orders een normale was, blijkt nog uit een aantekening van de Ruyter zelf op vrijdag 28 juli, waar hij zegt: "En ick beryep den crijcksraet en maeckte haer bekent, dat des vijants vloodt in see was en dat een ider in sijn esquater aen sijn capteijnen bekent soude maecken".
Ook wanneer men inlichtingen van de kapiteins nodig heeft, b.v. met betrekking tot victualiën of defecten, kan er gepitsjaard worden. Zo vermeldt de Ruyter op 10 juni: Wij creyngde en haelde ons water over en beryep de captyenen van Rotterdam om haer behoeft-sedels aen mijn boort te breyngen, opdat dye naer Rotterdam gesonden te werden". Engel de Ruyter vermeldt op deze dag: "Vader en d'heer Tromp paitsaerde yder voor sijn esquater over de defecten". Hier kunnen ook andere bijeenkomsten onder vallen, zoals die met de stuurlieden, wanneer men in minder bekende wateren komt. De Ruyter zelf gebruikt, althans in dit journaal van 1673, het woord pitsjaren niet, doch vermeldt wie hij aan boord ontboden of ontvangen heeft. Sweers en Engel de Ruyter gebruiken de term geregeld, doch nimmer voor het aan boord roepen van de krijgsraad. Dit bijeenroepen - waarvoor het sein is de rode vlag van de kampanje - wordt altijd aangeduid met "ontbood de krijgsraad" of dergelijke woorden en het maakt de indruk, dat de handeling te belangrijk is om met de eenvoudige term "pitsjaren" te kunnen worden weergegeven. Wat de krijgsraad besloten heeft, kan daarop door iedere eskaderchef afzonderlijk door pitsjaring aan de kapiteins van zijn eskader doorgegeven worden. De witte vlag van de kampanje, waarmede de admiraal "alle de Hooftofficieren ende capiteynen aen boort" roept of - zoals Engel het uitdrukt - "paitsaerde voor de vloot" is dus niet een sein voor het beleggen van een krijgsraad met alle commandanten doch het aan deze doorgeven van mededelingen en instructies.
Opmerkelijk is, dat de Ruyter zich in zijn journaal beperkt tot het aangeven van het houden van krijgsraad en van mededelingen aan de hele vloot; de pitsjaringen voor de eskaders noch die voor zijn eigen eskader komen in zijn journaal voor hoewel zij - blijkens de andere journalen - bij iedere noodzakelijke aangelegenheid gehouden werden.

Tot zover over de betekenis van de term in deze tijd, doch wat is nu de herkomst van dit merkwaardige en zo verhaspelde woord? Dat het sterk verhaspeld wordt, blijkt reeds uit de gebezigde aanhalingen; Engel de Ruyter schrijft consequent over "paitsaren", Sweers steeds over "petziaeren". Ook Tjerk Hiddes gebruikt de term in zijn journaal (in: Kroniek Historisch Genootschap, 14 jrg., blz. 219) van 's Lands schip "de Elff Steden", waar hij b.v. op 29 mei 1665 aantekent: Na de middagh heeft onse generael gepassiaert met zijn eygen esquader". Nauw verwant hieraan is de schrijfwijze die aan het einde der eeuw dikwijls voorkomt, n.l. "pasjaren", zoals in het journaal van de brander "Wijnberg" onder de commandeur Presser. (A.L. van Schelven, Philips van Almonde).

Deze vermeldt op 25 mei 1692: "Savonts schoot den Lt. Adm. Almonde een schoot en liet de witte vlag wajen om te pasjaren; daar was geen wint altoos en na den pasjar....".

Gezien al deze schrijfwijzen zou men zich de vraag kunnen stellen waarom in het hoofd van het artikel de spelling "pitsjaren" gebruikt is, aangezien deze nog niet naar voren gekomen is. Het antwoord op deze vraag heeft te maken met de wijze waarop de term in de woordenboeken voorkomt. Al de hiervoor genoemde schrijfwijzen n.l. komen in geen enkel woordenboek voor en slechts het woord "pitsjaren" is daar te vinden. De oudste vermelding die ik heb kunnen vinden is in het verklarend woordenboek van de zeemanstaal uit 1681 van W.A. Winschooten, waar pitsjaren voorkomt met de uitleg "een teeken aan andere schippers en bevelhebbers om aen boort te koomen; soo doet een opperhoofd van een vloot als hij wil krijgsraad houden". Volgens Winschooten is het een oud en goed zeemanswoord van duitse herkomst; onverklaard blijft dan waarom in zijn eigen tijd geen zeeman het woord op de door hem aangegeven wijze schrijft. Ook in het Groszer Universal Lexicon van J.H. Zedler, waarvan de letter P werd uitgegeven in 1741, komt het begrip voor, waarbij het woord "pitsjaarsvlag" wordt omschreven als "Rathsflagge", met een maritieme betekenis. Het Woordenboek der Zamenleving van P.G. Witsen Geysbeek van 1847 geeft voor pitsjaren: "ene scheepsuitdrukking, welke men bezigt wanneer er door middel van zeker sein aan boord geroepen wordt, hetzij de admiraal de officieren der schepen welke onder zijn bevel staan bij zich aan boord roept, hetzij de bevelhebber van een afzonderlijk schip zijn manschap aan boord seint". Ook in van Dale (5e druk) van 1914 wordt het nog een uit de zeemanstaal afkomstig woord genoemd maar met een vermelding erbij dat het doel is "beraadslagen". In van Dale van 1950 echter komt er op eens een belangrijke verandering, doordat niet meer gezegd wordt dat het woord uit de zeemanstaal afkomstig is, doch een herkomst uit het maleis wordt vermeld. Aan de betekenis wordt niets veranderd, doch wèl wordt een tweede betekenis weggelaten die in de 1914-editie opgenomen was n.l. "zich voor een dag aan land begeven". De aanleiding voor deze verandering zal wel gezocht moeten worden in een boekje van de Indië kenner professor Veth ("Uit Oost en West") verschenen in 1889, waarin de herkomst van een aantal in de Oost gangbare termen wordt verteld, waaronder die van "pitsjaren". Hij schrijft, dat dit woord stellig niet anders is dan het maleise "bitjára" dat, zelf uit het sanskriet stammend, overlegging, raadpleging, raadsvergadering betekent. Kennelijk heeft daarop het woordenboek der Nederlandse Taal, waaraan ik de volgende indische aanhalingen ontleen, deze zaak grondig nagelopen en komt dan met een bepaald verrassende historie van de term. Het eerste gebruik dat men heeft weten te vinden is in een brief van de gouverneur-generaal Pieter Both aan de Heeren XVII, geschreven uit Bantam op 10 november 1614; sprekende over de Pangoram van Bantham, schrijft hij: "Ich heb verscheyden reysen met hem gebitsiaert en verscheyden propoosten met hem gehadt". Uit een tekst van 1621 blijkt, dat beraadslagingen dikwijls onder een boom plaats vinden en wel onder de waringan:" dese boomen houwense oock veel voor haer pitsiaerboomen".

Men zou kunnen zeggen dat de term ingeburgerd geraakt is, als hij zijn entrée maakt in het Nederlands-Indisch Plakaatboek in het jaar 1643. Daar wordt dan voorgeschreven "op ordinaris pitsjaerdagen desmorgens ten seven ures praecys de klocke te doen luyden" en "een rol in de pitsjaercamer voor des heer presidents zitplaats te leggen" (Het betreft hier de vergaderingen van het college van schepenen te Batavia).
Hier hebben we dus de term in de schrijfwijze van de woordenboeken, echter niet als een zeemansuitdrukking doch als één in gebruik bij de dienaren der VOC. Dat deze dienaren de term ook gebruikt zullen hebben in hun maritieme bestaan, dat een zo wezenlijk deel van hun loopbaan was, lijkt aannemelijk, aangezien de praktijk van hun ondernemingen ter zee - men denke slechts aan de retourvloten - daartoe alle aanleiding bood. Maar ook dan nog blijft de vraag hoe een Indische bestuursterm, ook wel voor nautische situaties gebruikt, in een duidelijk afwijkende spelling in 's lands zeemacht - die niet, zoals in de tijd van Warnsinck, voor wien de afleiding van bitjára geen geheimen verborg, "over en weer" diende - in gebruik gekomen kan zijn.

Uitgaande van het feit, dat het hier kennelijk om een vreemd woord gaat en de zeeman gemakkelijk vreemde woorden overneemt, wanneer hij daar nauw mee in aanraking komt en deze van praktisch nut zijn, heb ik gezocht naar een woord in een (Nederlandse) zeevaarders goed bekende taal, dat een in deze bruikbare betekenis kan hebben. Daarbij viel mijn aandacht op de volgende Spaanse werkwoorden:

pasear	- wandelen (onoverg. ww),
" en una embarcación	- een boottochtje maken,
pasearse	- wandelen (wederk. ww),
" (fig.)	-vaag over een onderwerp praten.

Het interessante is, dat deze werkwoorden beter aansluiten bij de spelling zoals die door onze kapiteins gebruikt werd dan de Indische versie en heel aardig de reactie van het scheepsvolk lijken weer te geven, als zij de pitsjaarvlag zien waaien. Immers, wanneer dat gebeurt moet er geroeid worden en verschijnen er veel sloepen op het water, terwijl het daarop volgend gepraat op het vlaggeschip mogelijk niet té hoog is aangeslagen en misschien wel werd aangeduid met een nog steeds gebruikt, minder vleiend manuaal - de naar en van elkaar bewegende duim en aaneengesloten midden- en wijsvinger -, dat het begrip "mondje roeren" aanduidt. Het is redelijk aan te nemen dat onze zeevarenden uit die tijd - en zeker mensen met een zo grote ervaring in de Spaanse wateren als de Ruyter en Sweers - dit werkwoord gekend hebben en mogelijk ook wel gebruikt. Er zijn meer woorden uit het Spaans in onze taal overgekomen zoals kraak (caraca), karveel (schip en bouwwijze), muskiet, tarra en andere; er was immers reeds sedert generaties een zeer levendige handel en scheepvaart op Spanje en Portugal.

Indien in deze veronderstelling - dat de herkomst van het zeemanswoord uit het Spaans zou zijn - enige grond zou schuilen, moet men zich nog afvragen, hoe men de beide varianten, pasjaren en bitjára, bij elkaar brengt tot de enkele term pitsjaren, die het officiële begrip geworden is. Uit de aanhalingen blijkt immers dat in de VOC de maleise spelling vrij goed werd gevolgd en dat de verhaspeling bij 's lands zeemacht plaatsvond. Deze echter trad niet in de Oost op, zodat de samensmelting van de beide termen eigenlijk in de thuiswateren heeft moeten plaatsvinden. Hiervoor heb ik slechts één verklaring kunnen vinden, die steunt op de verplichting van de VOC, om in tijd van oorlog schepen voor 's lands vloot beschikbaar te stellen. De Republiek maakte slechts weinig - en dan alleen in tijden van maritieme dreiging - gebruik van deze mogelijkheid en de VOC was meestal weinig geneigd op een verzoek dienaangaand in te gaan. Het gevolg was dat deze injectie van VOC-kracht in 's lands vloot slechts bij zeer bijzondere gelegenheden gegeven werd, zoals bijvoorbeeld ten tijde van de slag bij Duins in 1639; ook in 1652, toen de Ruyter met een - gezien de te verwachten tegenstand - te kleine scheepsmacht in zee gezonden zou moeten worden, was deze hulp verlangd; hij kreeg toen twee VOC-schepen, de "Vogel Struys" en de "Vreede", beide met hun 40 stukken en 200 opvarenden de kapitaalste schepen van het eskader, onder zijn bevel. Over de strijd bij Pleymuyden, waaraan door beide schepen werd deelgenomen, is door een onbekende - men moet haast aannemen een opvarende - een gedicht gemaakt dat Scheurleer heeft opgenomen in zijn bloemlezing "Van Varen en Vechten". Enkele regels hieruit luiden:

> En na 't pitsjaerden draeft de Ruyter
> met zijn houte Paert de Zee
> en terstont daerop besluiter
> waer hij goede dienst mee dee.

Is het toeval dat hier een meer op het maleis herleidbare spelling wordt gebruikt of zou men hierin een coïncidentie mogen zien met de aanwezigheid van twee VOC-schepen in de vloot ? Het zou kunnen zijn, dat deze de voor hen gewone Indische bestuursterm ook hier hebben gebruikt en dat deze door de Staatse schepen is verstaan in de Spaanse herkomst, waarbij dit Spaanse woord tevens een ruimere inhoud dan daarvoor gekregen zou kunnen hebben. Kan iemand hier enig nader licht over verspreiden ?

Tot slot nog een tweetal opmerkingen. De eerste betreft nog eens de betekenis van het laten waaien van de pitsjaarvlag. Warnsinck, die in zijn prachtige studie van de slag op Schooneveld de term pitsjaren laat herleven schrijft op blz. 40: "Den 7e Juni ..... na het ochtend schaften liet de Ruyter zijn pitsjaarvlag waaien, en haastten de leden van den krijgsraad zich naar zijn boord". De Ruyter zelf vermeldt in zijn journaal niets over een krijgsraad dien ochtend, wél echter Engel die aantekent: "D'admirael Banckert paitsaerde; kort daeraen hielt Vader chrijgsraet". Hieruit valt af te leiden, we zagen het reeds, dat "Vader" niet "gepaitsaerd" heeft, d.w.z. niet de witte vlag heeft laten waaien doch de rode. Het woordgebruik van Warnsinck is hier - mogelijk in zijn behoefte deze term weer ingang te doen vinden - niet juist en in de serie pitsjaarseinen die hij noemt zouden m.i. die voor de kleine en de grote krijgsraad niet moeten voorkomen. Mogelijk als gevolg van dit woordgebruik komt men een analoge onjuistheid tegen bij Van Schelven waar hij zegt (blz. 26): "In de pasjaring - gebruikelijke uitdrukking voor krijgsraad- ..... besloot men tot een landing op het kleine eiland Bel-Isle". Ook in de studie van de heer Bruijn werkt dit nog door als hij in zijn glossarium over de seinen spreekt en daar een aantal seinen voor overleg noemt.

Na het voorgaande zal het duidelijk zijn dat als overleg-seinen alleen kunnen gelden:

rode vlag van de kampanje - krijgsraad a/b,
rode geus van de kampanje - admiraals der eskaders a/b.

De overige door hem vermelde seinen zijn de echte pitsjaarseinen, veelal gedaan om orders aan de vloot of de eskaders door te geven. Volledigheidshalve had daar ook vermeld moeten worden het sein om de vlagofficieren en kapiteins van de voorhoede (het tweede eskader) a/b te doen komen, de rode geus aan de nok van de bezaansroede met één schot. Overigens is de door hem vermelde betekenis van de blauwe vlag aan de nok van de bezaansroede niet in overeenstemming met artikel XVI van de "generale zeynen" door Warnsinck vermeld; het aan boord seinen van de vlagofficieren en kapiteins van de achterhoede geschiedde door het hijsen van de witte vlag aan de kruissteng; dit wordt bevestigd door de aantekeningen van Engel de Ruyter op 29 mei: "snaermiddags ten 3 uren liet d'heer Tromp voor sijn esquater de witte vlagh waeyen". De tweede opmerking betreft de term "passagieren". Deze merkwaardige uitdrukking, die tot op de huidige dag in de Marine wordt gebruikt, komt niet voor bij Winschooten noch bij Witsen Geysbeek, terwijl er eigenlijk geen bevredigende afleiding voor bestaat. Het Woordenboek der Nederlandsche Taal noemt het een matrozenwoord met de betekenis "voor uitspanning aan wal gaan" en oppert een afleiding van het maleise "pasasir of "pasir", zandstrand, zonder dat hiervoor veel argumentatie wordt aangevoerd. Zou het kunnen zijn dat ook dit woord zijn ontstaan dankt aan het spaanse "pasear", waaruit het door een naar ik meen meer voorkomende verdubbeling via "pasejar" - "passejaren" vervormd is tot het huidige als zelfstandig naamwoord met een andere betekenis meer bekende woord, met behoud van de oude betekenis? Hiervoor zouden een paar overwegingen kunnen pleiten. We zagen dat het spaanse "pasear" = wandelen een duidelijke maritieme bijbetekenis (een boottochtje maken) heeft, begrippen die voor de passagierende zeeman een grote rol spelen en veelal samengaan. Winschooten vermeldt een tweede betekenis van pitsjaren, die hier van belang is n.l. "hetselve teeken doen ook de schippers 't seil ree leggende om aan de landgangers te kennen te geeven dat sij met den aldereersten onder seil gaan ..". Ook van Dale van 1914 had nog een tweede betekenis voor pitsjaren n.l. "zich voor een dag aan land begeven"; deze is in de editie van 1950 niet meer overgenomen.
Enig verband lijkt er dus wel bestaan te hebben en er zijn ook gelijke handelingen; wanneer de pitsjaarvlag waait, dient of de kapitein of de passagierende zeeman zich direct naar het schip te begeven dat deze vlag gehesen heeft en moet er een sloep gezonden worden: dat dit een belangrijk element is, spreekt nog uit het signaal voor passagieren bij de Marine, n.l. "sloep naar de wal". Een afleiding van een woord voor "zand" of "strand" lijkt weinig plausibel, omdat de zeeman "naar de wal" gaat, in het engels "going ashore", en de geologische gesteldheid van die wal hem bijzonder weinig zal hebben geinteresseerd.

Beide activiteiten echter zowel pitsjaren als passagieren hadden een grote invloed op het leven van de zeeman.
Zouden lezers die over nadere gegevens inzake deze termen beschikken daarover in dit blad mededeling willen doen?
Tot slot zou ik nog als interessante bijkomstigheid willen vermelden dat de term pitsjaren als "passiare" in de deense zeemanstaal is overgegaan en vandaar in de volkstaal is overgenomen met de betekenis "keuvelen", waardoor in het deens een zelfstandig naamwoord "pasiar" = "keuvelpraatje" is ontstaan; dit woord ligt merkwaardig dicht bij het "pasjar" zoals dit in 1692 door de commandeur van de "Wijnberg" werd gebruikt.